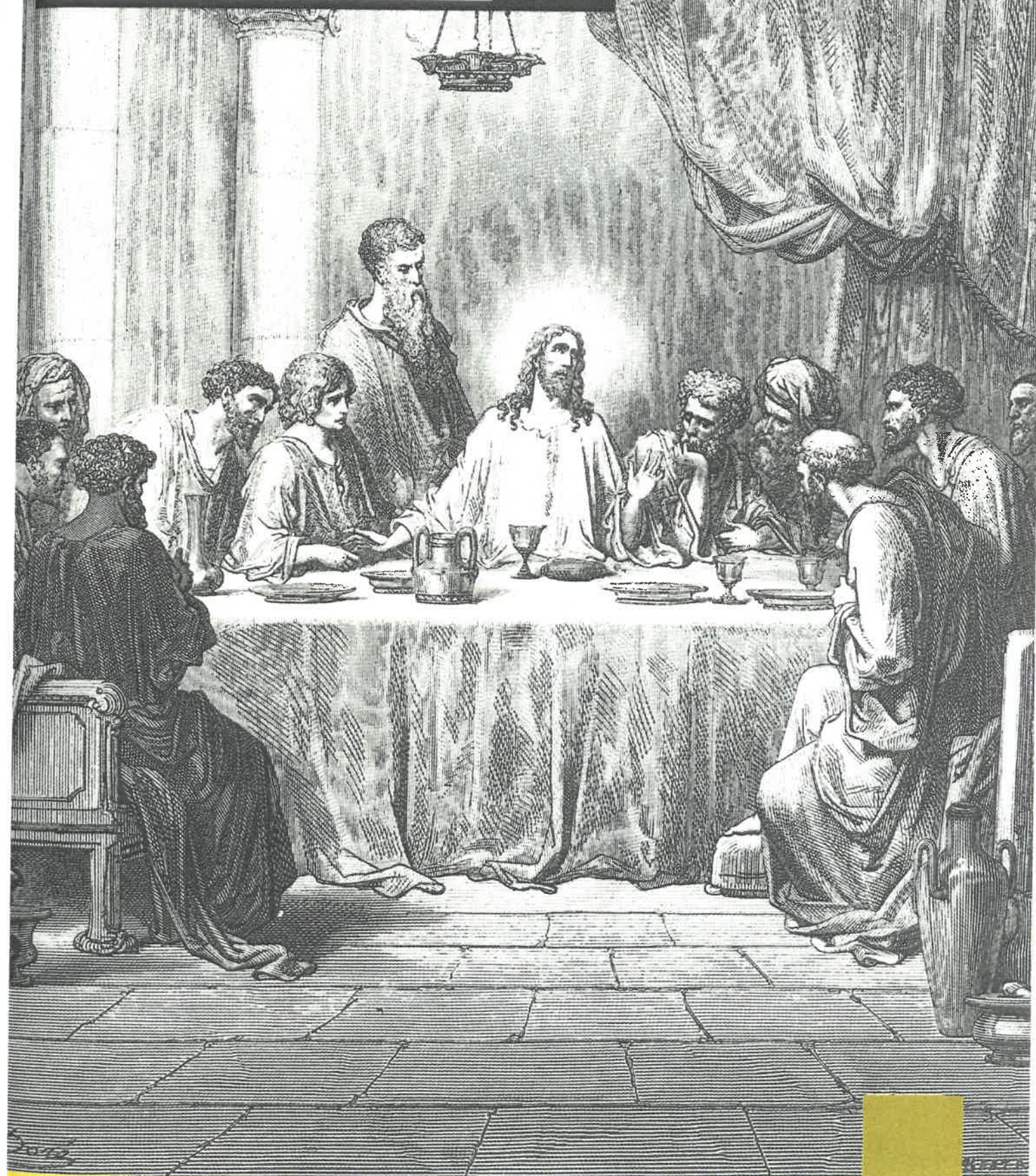

Kirkens UNDERVISNING

1
1995

TEMA: Påske

INDHOLD

Vi spiser et billede

– om at se noget
i nadveren.

Af Bent Andreassen

3

Brød

Undervisningseksempler
til konfirmand-
undervisning.

Af Leif Vestergaard

6

Alternative nadverliturgier

– især for børn.

Af Henrik Ellegaard
Frederiksen

9

Distance og nærhed

Om Biblens personer
i undervisningen.

Af Niels Johansen

14

Nye salmer

Nadversalmernes
foranderlighed.

Af Finn Dyrhagen

17

Ideer og Inspiration

20

Bøger og materialer

22

Forsideillustration: Gustave Doré.

Kirkens krop

der blev holdt Socialt Topmøde i København den 6.-12. marts. Og når dette nummer af Kirkens Undervisning udkommer, er hovedstaden igen faldet til ro ovenpå en af historiens største konferencer.

Topmødets tema var fattigdom og social udstødelse. Det var en konference, hvor man for jeg ved ikke hvilken gang konstaterede, at kløften mellem Nord og Syd er blevet endnu dybere siden man opfandt begreberne „rige“ og „fattige“ lande eller „den tredje verden“. Vi ved f.eks. at Afrika synker stadig længere ned i gældsfælden. Men kløften mellem rige og fattige i verden er ikke alene blevet dybere, den er også med årene blevet bredere – altså mere og mere umulig at komme over.

Udfordringen til os som kirke om at være de riges dårlige samvittighed er så påtrængende som ingensinde. Men tør og kan vi? Ja, det kommer helt an på, om vi evner i teologi, forkyndelse og kristen livsstil at give kirken krop, at give evangeliet en konkret og livsnær tolkning. Som så meget andet i vort liv må det begynde i samtalen og det vil også sige i undervisning. Igen må vi prøve at overveje, hvad det vil sige at Jesus Kristus er livets brød, at han gav sig selv til os i form af brød og vin.

Med dette nummer af Kirkens Undervisning har vi blandt påskens mange temaer netop koncentreret os om nadveren.

Sognepræst Bent Andreassen skriver om nadverne som symbol – især belyst ud fra kirkens kunst. Sognepræst Leif Vestergaard giver et undervisningseksempel fra konfirmandundervisningen over brødet som tema. Sognepræst Henrik Ellegaard Frederiksen giver os ideer til

nye former for nadverliturgier. Og så er der tegneren Søren Thue Nielsens „Barske Bibelbillede“ af nadverscenen á la Leonardo da Vinci, hvor rig og fattig sidder ved det bord, hvor grænserne er brudt. Sognepræst Niels Johansen giver ideer til, hvordan drama kan blive et element i påskens forkyndelse.

De nye salmer om påske, som sognepræst Finn Dyrhagen gennemgår, peger frem mod en konkretisering af evangeliet.

Det er til enhver tid afgørende, at vi som kirke spørger efter, hvad der aktuelt er udfordringen til evangeliets forkyndelse. Der er ialt fald i dag en søgen efter mening og helhed – og netop den mening og helhed, der kan sanses og konkretiseres. Alene det er en udfordring til kirkens forkyndelse og undervisning. ●

Henning Nørhøj

Vi spiser et billede

– om at se noget i nadveren

Af Bent Andreassen

Vi lever i en tid, der er så billedrig som aldrig før. Midt i denne vældige strøm af billeder, er der et bestemt billede, som er blevet stående gennem totusinde år: Billedet af Jesu måltid med sine disciple. Sognepræst Bent Andreassen giver i denne artikel en introduktion til nadverens billeder.

Når vi skal prøve at finde ind i et bestemt billede eller symbol gælder det først ganske enkelt om at se hvad det er – og hvad det forestiller. Nadveren er et måltid. Og vi har også i en "fast food" tid erfaring med, hvad et almindeligt måltid er. Når vi en dag, hvor vi har haft hver vores at gøre, sætter os omkring et bord og spiser et måltid mad, så er det et stærkt udtryk for vores fællesskab. Vi hører sammen med dem, vi spiser sammen med. Vi bruger endda ordet "sammenspist". Det betyder, at nogen har spist så meget sammen, at

Van Gogh, "Kartoffelspiserne".

andre holdes udenfor. Men ordet understreger, at et måltid udtrykker et fællesskab.

Et af de bedste billeder, jeg kender på det, er van Goghs maleri fra 1885: "Kartoffelspiserne". På billedet ser vi en fattig bondefamiile omkring et simpelt måltid med et kartoffelfad midt på bordet, og kopper, som madmoderen er ved at fylde.

En enkel petroleumslampe oplyser rummet svagt, og vi ser ansigter med grove træk og mennesker, der er mørke og har næsten samme farve, som den kartoffel, de spiser, og den jord, de lever af. De er næsten ét med den. Den ene ser på den anden – og menneskene omkring det firkantede bord danner en kreds. De rækker til det samme fad, de spiser sammen – og hører sammen.

Hvad ser vi i nadveren

Nadver er fra gammel tid et andet ord for aftensmad. Det er et måltid med noget at spise og noget at drikke. For os betyder nadver det særlige måltid, som finder sted ved gudstjenesten i kirken.

Den sidste aften Jesus er sammen med sine disciple, gør han noget særligt. Det er påske og under det afskedsmåltid, som han har med disciplene, giver han en helt ny betydning til det påskemåltid, der for jøder var et mindemåltid for udfrielsen af Ægypten. Han bryder brødet og deler det rundt til de tolv. Også Judas var med ved bordet. Og Jesus lader vinen gå rundt og de drikker af det samme bæger. Med ordene „det er mit legeme“ og „det er mit blod“ udtrykker han, at det er sig selv han giver.

Det nadvermåltid, som Jesus her indstifter, er det mest fortættede udtryk for, hvad kristendommen er. Her giver han sig selv. Her dør han, for at vi skal have livet i ham. Her deler han alt sit med os ved bordet – og det er værd at mærke sig, at også forræderen sad med. Så det er ikke de særligt frommes bord, men det er for alle døbte.

At spise et billede

Fra det Gamle Testamente kender vi historien om guldkalven. Folket skaber sig en afgud. Og da Moses

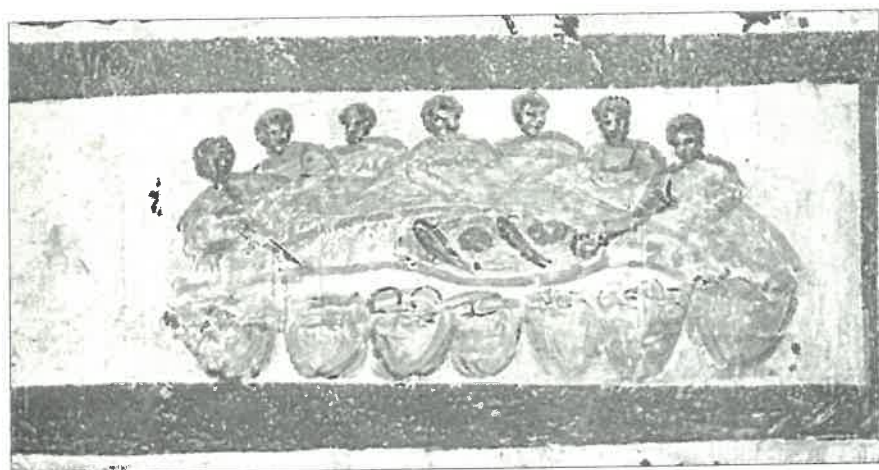
Havsteen-Mikkelsen, "Nadveren".

kommer ned ad bjerget, knuser han den og kaster støvet i vandet. Og folket drikker af vandet, men der sker ingenting (se Mos. 32,20). Anderledes i nadveren. Der sker noget for den, der spiser. Her er det den levende Gud – en "jeg er" Gud, der "giver sig selv" som Jesus også udtrykker det, når han om sig selv siger: „Jeg er livets brød“. Og i nadveren giver han os del i alt sit:

- fordi han er liv, er det liv han giver.
- fordi han er, giver han os at være til, som dem vi er.
- fordi brødet er ét, dannes ved nadveren et nyt fællesskab af de mange forskellige, som er med ved bordet.
- fordi der her forkyndes, at Kristus er tilstede, er det en forudgribelse af gudsriget – og et måltid, der rummer håbet om at vi skal se Gud ansigt til ansigt (1. Kor. 13,12).

Nadveren rummer både liv, tilgivelse, fællesskab og håb. Ser vi med troens øjne, er der i nadveren mere end et beskedent måltid af mel og vand og en smule vin. Kristus er Guds billede (2. Kor. 4,4). Og i nadveren spiser vi et billede – og der sker noget fordi vi får del i det, som billedet er billede af: Den levende Gud.

Maleren Havsteen-Mikkelsen har et nadverbillede, hvor vi ser Jesus placeret centralt i billedet med disciplene omkring. Han er i en stærk rød klædning. Rød er blodets, men også kærlighedens farve. Og ser vi nærmere til, er også skikkelsen i billedets højre hjørne helt rød. Ligger der her i dette nadverbillede en billedlig udfoldelse af det, som er nadverens hemmelighed: At han giver sig selv til liv for verden?

Fra San Callisto katakomberne

Kirken begynder omkring et spisebord

For nylig havde jeg lejlighed til at besøge Rom. Det spændende der ved er, at man der kan følge kirkens historie tilbage til de første kristne.

Indtil 300-tallet var kristendommen forbudt og de kristne blev forfulgt. Men troen holdt de fast ved – og de mødtes i al hemmelighed hos hinanden i hjemmene, og der fejrede de nadver. Endnu var ingen kirker bygget. Men kirken blev til der – omkring et spisebord. Det er den første kirke.

Også i katakomberne, som rummer de tidligste billeder og symboler, som de første kristne brugte, ser man tit billeder af et nadvermåltid. Ofte vises et bord med brød og fisk. Så kunne de tænke både på bespisningen i ørkenen, men også på det måltid, de nu delte. Fisken var fra

den tidligste tid et symbol på Kristus. Her mødtes de første kristne så forskellige som de var: Rige og fattige, slaver og herrer, jøder og romere, men fælles om den tro, at nadverens brød er ligeså væsentligt for troen, som den kost vi spiser, er det for vores krop. ●

PÅSKE

Påske hedder på hebraisk pesah, hvilket betyder en hoppende eller springende bevægelse. Iflg. 2. Mos. 12,13 kommer „påske“ af, at Gud Herren ville „overspringe“ israeliternes huse.

Den kristne påske indeholder tre elementer: Erindringen om Jesu sidste måltid med sine disciple, døden på korset og opstandelsen.

Tekster

Det gamle Testamente:

- * 2. Mos. 12,1-11 (påskens indstiftelse).
- * Esajas 52,13-53,12 (sangen om Herrens lidende tjener).

Det nye Testamente:

- * Matt. 21,1-9 (indtoget i Jerusalem),
- * Matt. 26,17-30 (Jesu sidste måltid med disciplene),
- * Johs. 13,1-15 (fodvaskningen),
- * Matt. 27,31-56; Mark. 15,20-39; Luk. 23,26-49; Johs. 19,17-37 (korsfæstelsen).
- * Matt. 18,1-8; Mark. 16,1-8; Johs. 20,19-31 (påskemorgen).
- * Luk. 24,13-35 (vejen til Emmaus).

Salmer

- * „Se hvor nu Jesus træder“ (DDS 150).
- * „Hil dig frelser og forsoner“ (DDS 167).
- * „O hoved højt forhånet“ (DDS 168).
- * „Syng højt min sjæl om Jesu død“ (DDS 183).

Motiver

- * Indtoget i Jerusalem.
- * Den sidste nadver.
- * Bespottelsen.
- * Korsfæstelsen.
- * Gravlæggelsen.
- * Opstandelsen.

Symboler

Påskeliljen, påskeæg (af kirken ophøjet til et symbol på opstandelsen), lammet.

Skikke

Gækkebreve, at trille æg ned af en bakkeskråning, at gemme æggene i „harereder“ (Tyskland, England), at pynte med påskeæg og kyllinger.

Brød

Undervisningseksempler til konfirmandundervisningen

„Ordet blev brød, næring til verden“, siger Leif Vestergaard i sine overvejelser over temaet „Brød“, hvor han lader sammenhængen mellem symbol og virkelighed komme klart frem. Leif Vestergaard, der er sognepræst ved Århus, giver også et eksempel på et undervisningsforløb for konfirmander.

Af Leif Vestergaard

Sulter et ukendt begreb blandt nutidens konfirmander. I hvert fald hvis man taler om den rent fysiske sult. Derimod véd de meget godt, at der findes mange mennesker i verden, som dagligt sulter. Det har de set på TV, og de kender også følgerne af ikke at få mad nok. Ethvert konfirmandhold har oplevet billeder af radmagre og døende mennesker, som ser sådan ud, fordi de ikke har fået mad nok.

Der er altså hos konfirmanderne en umiddelbar forståelse af madens og dermed også af brødet nødvendighed for at opretholde livet. Brødet udtrykker en nødvendighed for livets beståen. Uden konkret mad og brød intet menneskeliv.

Virkelighed og symbol

Men brødet udtrykker ikke kun en virkelighed. Det har også dyb symbolkarakter. Denne spænding mellem det konkrete og det symbolske, mellem dagligt brød og livets brød, kommer frem i Fadervors bøn: „Giv os i dag vort daglige brød“. Den ligger i Jesu tale om „at give sit barn stene for brød“. Og symbolkarakteren fremgår også af fortællingen om Jesu fristelse til i ørkenen at forvandle stenene til brød. Og måske allertydeligst i Jesu ord, når han siger: „Jeg er det levende brød“.

Brudt brød

Ordene brød og bryde ligger nær op ad hinanden. Det ligger så at sige indbygget i ordet brød, at det skal brydes, dvs. deles med andre. Det er med brød som med kærlighed og sorg. Det er ikke til at have for sig

selv. Man er nødt til at dele det med andre. Ved at dele brødet med hinanden deler man også livet med hinanden. Derved bliver det delte brød et tegn på fællesskab, eller som Luther siger det: Vi er dagligt brød i hinandens liv. Et livsfællesskab, der får næring fra den samme kilde. I den jødiske forståelse er det daglige måltid en styrkelse af fællesskabet. „Man ikke blot spiser sammen, men spiser sig sammen.“ (Knud Hansen).

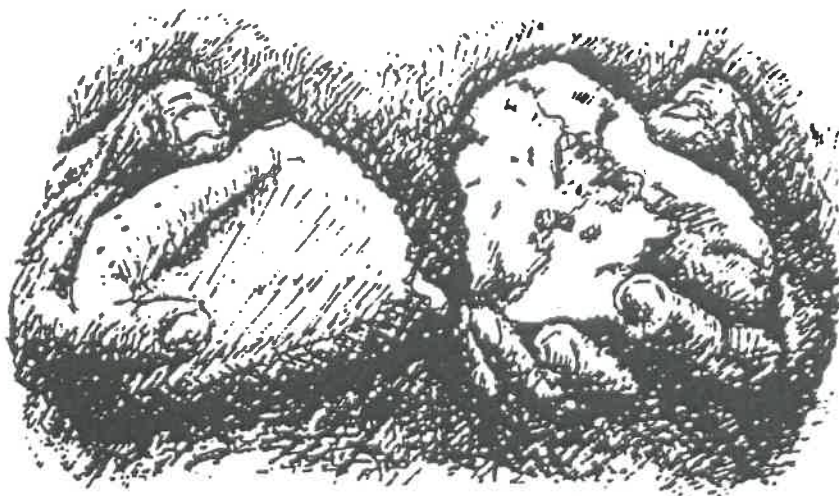
Når brød ikke deles, opstår sult, nød og død. Så brydes det menneskelige fællesskab, som vi er sat i. Det oplever vi i forholdet mellem den rige og den fattige del af verden. Og det er baggrunden for, at den brasilianske biskop Helder Camara engang sagde, at vi lever i „en verden delt af ubrudt brød“. Dvs. at verden er splittet fordi de elementære fornødenheder ikke deles. Kloden er delt i rig og fattig, mætte og sultne fordi vi ikke bryder brødet og deler med hinanden.

Men deles brødet, samles den splittede verden. Brudt brød heler den brudte verden.

Dagligt brød – livets brød

Det daglige brød er nødvendigt, men vi dør alligevel! Om vi så spiser det hver eneste dag. Det er fordi liv og liv er flere ting. At være i live er ikke nok. Jo mere travlt jeg har med at holde mig selv i live, jo mere går livet i stykker, dvs. mister sin helhed. Jo mere jeg kæmper for at få magt over livet, jo mere smuldrer det mellem fingrene på mig.

Det himmelske brød giver derimod del i en langt større virkelighed. Livets brød giver næring til et

liv, der strækker sig helt frem til Gud. For livets brød er smuler fra Vorherres bord. Og i det lever alt anderledes: Jo mere liv jeg giver andre, jo mere får jeg selv. Jo mere jeg lever sammen med andre, jo mere lever jeg selv.

Jesus kaldte sig selv livets brød og blev til livsnæring for mennesker, der er nærige med deres eget liv. Eller som det kan udtrykkes med en omskrivning af Johannesprologen: I begyndelsen var ordet, men „ordet blev brød“. Himmelsk brød.

Sammenspist

Ved nadvermåltidet skærtorsdag aften spiser Jesus sammen med sine disciple. Han tager brødet, der ligger på bordet, bryder det i stykker og deler det med disciplene. Dagen efter, på Golgatha, bliver hans liv taget og brudt, da han døde på korset. Og disciplene begyndte at ane en sammenhæng – mellem Jesus og brødet.

Jesu legeme, det levende brød, blev delt, for at hele den sønderbrudte verden. Den verden, hvor der er brud mellem mennesker og brud mellem mennesker og Gud. Og historien gentager sig. I nadveren sker det igen. Der deler vi brød med hinanden, og får del i Jesu liv. Her serverer Gud ikke nådsens brød, men nådens brød. Det daglige brød som pant på livets brød.

På den måde bliver nadveren ikke blot en gentagelse af Jesu sidste måltid med disciplene, men også en fortsættelse af Guds bespisningsunder. Og vi aner, at det er et fællesskab uden grænser i tid og rum. I nadveren bliver vi sammenspist med

Gud og hinanden. Ikke som klike eller klub, men som medarbejdere på hinandens glæde. Nadveren er en forsmag på den verden, hvor Gud bliver alt i alle.

Spis, drik og vær glad

Når man giver et tegn på kærlighed kalder vi det et „kærtegn“. Biblen er een lang fortælling om Guds kærtegn. Men det største kærtegn er at give sig selv. Det gjorde Jesus. Da han døde på korset og blev brød for verden. Som én for alle deler han sit brudte liv med dem, hvis liv er gået i stykker.

Derfor: Spis, drik og vær glad, men husk: Spis brød til – livets brød. Tag Guds ord i din mund. Få en forsmag på ham, der aldrig vil lade dig sulte. En himmerigsmundfuld, der mætter knurrende maver og knurrende sind. Ordet blev brød, til næring for verden.

Forslag til undervisningsforløb

1. Fællesmåltid.

Undervisningstimen indledes med salmen: *Til himlene rækker din miskundhed Gud* (DDS 26). Derefter fællesspisning (te og flütes) omkring et stort bord, der er pyntet med blomster og lys. Med udgangspunkt i dette måltid samtales der om, hvornår og med hvem man spiser. Hvad betyder det, at alle har noget af samme brød i kroppen? Hvad betyder det at spise sammen ved konfirmationsfesten?

Som afslutning syn-
ges Hans Anker Jør-
gensens nadververs:

*Du, som er alle steder,
lær os ved livets bord
at dele livets glæder
med alle folk på jord.*

Mel.: Min død er mig til gode.

2. Fortælling og samtale.

Som baggrund for forståelsen af brødets og nadverens betydning genfortælles beretningen om jødernes udfrielse af slaveriet i Egypten (2. Mos. 1-14) og manna-underet i ørkenen (2. Mos. kap. 16).

3. Salme.

Holdet gennemgår og lærer en ny salme, *Brød, brød, markens brød*. (Tillæg til Den danske salmebog, nr. 866).

4. Dagligt brød.

Genfortælling og samtale. Jesu fristelse i ørkenen (Matt kap. 4 v. 1-11) og bespisningen i ørkenen (Matt. kap. 14). Formålet med at sammenstille disse to fortællinger er at tydeliggøre brødsymbolikken ud fra den første fristelse. Først afviser Jesus at gøre sten til brød, for dermed at mætte sig selv. Men senere – da det drejer sig om den sultende menneskemængde – skaber han brød til dem.

5. Brød til verden.

Holdet laver en tekst- og billedcollage over temaet: Dem, der har brød nok og dem, der mangler brød. Materiale hentes fra aviser, ugeblade og Folkekirkens Nødhjælp. Samtale ud fra collagen om den manglende fordeling af verdens ressourcer.

6. Nadverbrødet.

Skærtorsdagsberetningen (Mark. kap. 14, v. 12-25) læses i fællesskab. Samtale om betydningen af ordene: „Det er mit legeme“. „Det er mit blod“.

7. Nadvercollage.

Lav et moderne nadverbillede med 13 personer omkring et bord, frit efter Michelangelo, ved hjælp af portrætter fra aviser og ugeblade. Markér brødet i midten af billedet, tydeligt som det tegn, der binder gæsterne ved bordet sammen. Med udgangspunkt i billedcollagen tales om brødets betydning i nadveren („Jeg er livets brød“) og brødet som det, der deles (fællesskabsbrød).

8. Digt.

Samtale om digtet *Et sted* (se teksten i rammen). Derefter kan hver enkelt selv formulere et digt om brød.

9. Drøftelse.

Sammenfattende kan man sammenholde erfaringer fra fællesspisningen ved forløbets begyndelse med verdens faktiske forhold. Skal vi acceptere, at verden bliver delt af, at vi ikke vil dele brød med hinanden? Drøftelse af, hvilke muligheder vi har for at fordele jordens ressourcer anderledes. Hvad kan vi gøre?

10. Afslutning.

Hans Anker Jørgensens vers efter nadveren: *Befrier som har vist os:*

*Befrier som har vist os
at Gud er kærlighed –
tak, at du har bespist os
og givet os din fred!
Vi løb til alle sider,
nu går vi samme vej,
nu er til alle tider
vi sammenspist med dig.*

Supplerende materiale

Kaj Mogensen: *Tro, håb og kærlighed* (bl.a. billedmaterialet).

Søren Lodberg Hvas og Erik Ågård: *K-materialet*

Knud Hansen: *Den kristne tro* (afsnittet om Nadveren).

Luthers lille Katekismus.

Brød til verden-materiale fra Folkekirken Nødhjælp fastekampagne. ●

Et sted

Et sted i Afrika

sidder en mor

*Hun vil give sit barn at spise
men finder kun græs og tørre blade*

Et sted i Latinamerika

sidder en far

*Han vil give sit barn at spise
men må rode i affaldsdyngerne
bag hotellet*

Et sted i Indien

sidder en bror

*Han vil give sin søster at spise
men må sidde på fortovet
med sin tiggerskål*

Et sted i Europa

sidder en søster

*Hun vil vise sin omsorg
men kan ikke få øje på
en mor
en far
en bror
for bjerge af mad*

Et sted i verden

sidder en embedsmand

*Han vil gerne vise
sin gode vilje
men kvæles af paragraffer
og politiske hensyn*

Et sted i himlen

sidder Gud

*og græder over mennesker
der ikke vil dele*

af Leif Vestergaard

Henrik Ellegaard Frederiksen, der er sognepræst på Frederiksberg, giver i denne artikel konkrete eksempler på og ideer til, hvordan ord og symboler kan være med til at fremme børn og unges forståelse af nadverfejringen.

Af Henrik Ellegaard Frederiksen

Alternative nadverliturgier

– især for børn

Nadveren er det mest elementære i en gudstjeneste overhovedet; det eneste sted, hvor man skal "gøre noget", og det eneste, helt små børn forstår. Vores søn Lars kaldte den de første år simpelthen "kiks og æblejuice". Var det så *nadver*, han deltog i, når han gjorde det? Han spørger stadig i hver ny kirke: „Mor, ka' jeg li' det?“ – hvilket betyder: „Bruger de druesaft her, eller skal jeg nøjes med brød?“.

A. Kort før Lars fyldte 3 år, så vi en søndag svensk højmesse på TV. Undervejs havde han fået tiltusket sig et stykke ristet franskbrød, og da uddelingen begyndte, brækkede han selvfølgelig et lille stykke af og gav til sin mor – og derefter et stykke af det andet hjørne: „Far, du skal også smage.“ Ingen indviklede spekulationer om realpræsens, forvandling eller ej, ordination, syret eller usyret, oblat eller krumme: Var det *nadver*, vi fejrede? Vi oplevede det sådan.

B. En præst sad ved en familiegudstjeneste på knæfaldet foran en flok meget små børn og fortalte om bespisningsunderet i ørkenen (det forunderlige i, at jo mere folk delte med hinanden, jo større blev overskuddet). Da hun på et tidspunkt gav sig til at uddele brød og vindruer til børnene (fisk stinker!), gik flere af disse naturligvis ned og gav deres forældre lidt også. Havde de ikke præcist fattet det sakramentale mysterium: At livet vindes ved at blive sat til?

C. En anden præst fortalte, at han engang sammen med en gruppe børn

havde spillet historien om guldkalven (2. Mos. 32). Et vigtigt træk ved fortællingen er, at folket i v.20 tvinges til at indtage guldkalven som guldstøv blandet med vand (at spise guden). Den kalv, børnene havde skabt, var lavet af marcipan med chokoladeovertræk og endte naturligvis også med at blive delt og spist (som fedekalv eller vor tids slikgud).

Bemærkelsesværdigt var, at to piger sørgede for, at de to sygefraværende på holdet også fik bragt hver deres del hjem på bopælen: Alle skulle være med („lemmer på samme legeme“, jvf. 1. Kor. 12). Og skrev ikke allerede Justin omkring år 150 om nadveren, at „diakonerne lader *enhver* af de tilstedeværende deltage i nydelsen af det indviede brød og vin og vand *og bringer det til de fraværende*! Selskabelighed og samhørighed – med både tilstedeværende, fraværende eller døde – er noget fundamentalt i nadveren.

D. Samme fænomen må ligge bag en oplevelse, jeg havde i et kloster i Tyskland: En hjertelig smilende ældre ordensbroder spurgte mig efter en uges tid: „Sig mig, deltager De i nadveren her?“ Jeg svarede ham bekræftende: „Ja, hver gang.“ „Nå, det er godt“, sagde han lettet, „for jeg har ikke observeret Dem og derfor spekuleret på, om De nu turde eller ville. Men hvis De ikke gjorde det, måtte De få halvdelen af mit!“. Og jeg tænkte: Utroligt, at en gammel „papist“ kan „lege“ sådan med den hellige nadver. Men måske er netop *legen* en væsentlig side ved nadveren?

E. En anden nadvergudstjeneste – primært for børn og unge, havde som tema Mattæus kap. 20, arbejderne i vingården og Zebedæussønnernes ønske. Oplægget drejede sig om "de første og de sidste personanseelse, den største i Himmeriget" osv. Afgørende var imidlertid regiet: At alle gudstjenestedeltagere efter første salme blev målt med målebånd og de højeste placeret på forreste række, de næsthøjeste på anden række osv. – og de mindste allerbagest.

Dialogprædiken mellem præst og unge mundede ud i, at „sådan er det i verden, men sådan skal det ikke være“ (v. 25-26), og nadveruddelingen blev vendepunktet: Man delte brød og vindruer ud til hinanden på kryds og tværs i kirken, de store til de små og omvendt, og resten af tiden sad man så blandet mellem hinanden (jvf. Gal. 3,28).

F. Selv har jeg ofte som nadverindledning brugt den af jødisk måltidsliturgi inspirerede bøn fra Didaké (2. årh.) og den økumeniske Lima-liturgi:

Lovet være du, Herre vor Gud, verdens skaber, for brødet og vinen, som vi har modtaget af din gavmildhed. Hvad der er frembragt af jorden ved menneskers arbejde, bærer vi frem for dig. Lad det for os blive livets brød og frelsens bæger. Herre, som kornet spredt over markerne og druerne spredt over bjergene nu er forenet i dette brød og denne vin, lad således dine troende samles fra alle verdens hjørner til ét i dit Rige ved Kristus, vor Herre. Amen.

(Gerhard Pedersen: Glæden ved stilheden, s. 56).

Den bøn forstår alle, og den samler takken for det skabte og forudgribelsen af det kommende Gudsrige i Kristi nærvær iblandt os lige nu som brød og vin. Mærkværdigvis kom den ikke med i alterbogstillægget. Den kom med sin "borddækning" måske for nær på "offertoriet"? I vor lutherske tradition er jo kun lov-sangsofferet (jvf. DDS 11,3) tilladt – og indsamlingsbøssen ved udgangen. Men når vi sammen kan lave mad og dække bord hjemme og indlede måltidet med omkvædet af salme 678: *Alle gode gaver*, hvorfor kan vi så ikke noget lignende i kirken?

G. Min kollega og jeg er flere gange gået videre netop ad "borddækningsvejen", senest ved en konfirmand-familiegudstjeneste, som var led i en temawebekend om Jesus-billeder (Biblens, kunstens, vore egne og de symbolske).

Mellem de forreste kirkebænke og altersranken var placeret to borde på tværs i forlængelse af hinanden og dækket med hvide duge. "Ordets gudstjeneste" blev bygget op over "Jeg-er"-stederne hos Johannes. Bordet stod altså "i midten" (som man kan læse hos Chrysostomos omkring år 400, at det skal), og alt i mens nogle af konfirmanderne læste teksterne, dækkede andre af dem bordet:

Joh. 10,9 (Jeg er døren ...): De to borde trækkes lidt fra hinanden, så der dannes en "døråbning".

Joh. 6,35a;6,41b (Livets brød): Et brød placeres på det ene bord ved "døren".

Joh. 15,5 (Vintræet og grenene): En frodig efeuvin, en stor drueklase på et fad og kirkens sølvalterkalk med vin frembæres og stilles på den anden side af "døren"; endvidere stilles i den ene side bakker med særkalke, i den anden side tomme bakker.

Illustration: "At være eet i Kristus" af Søren Thue Nielsen

Joh. 6,35b;4,14 (Vandet): Englasskål med vand bæres frem (dåbsvand, blandingsvand til vinen, renselsesvand til præsten?).

Joh. 8,12;12,46 (Verdens lys): Et lys tændes og stilles på bordet.

Joh. 14,6 (Vejen): Der lægges "fodspor" af papir op gennem midtergangen og ind gennem "døren".

Joh. 10,11 (Den gode hyrde): Hyrden (pastoren) viser sig et kort øjeblik i "døråbningen" iført alba – samt "arabertørklæde" og "hyrdestav", der også lægges på bordet.

Joh. 11,25 (Jeg er opstandelsen): Alle rejser sig og strækker armene i vejret (og sætter sig igen).

Så er alt rede: Bord med dug, brød på tallerken og vin i bæger, planter og frugter, bakker, bægre og servietter, vand, lys, vejen at gå, hyrder (præsterne, der har tjeneste, dvs. er tjenere) og gæsterne (menigheden).

Vi sang nu nummer 839 (*Flammerne er mange*); en kort prædiken forbandt bordets mange symboler, samt billeder og skulpturer fra dagen før, med Kristi gerning; vi sang og dansede *Dansens Herre* (også et Jesus-billede), og konfirmanderne bad forbønner, de selv havde skrevet (med menighedssvar), dvs. alle

de elementer, som ud over selve bordet hører til ved enhver fest: Sang, dans, taler og gode ønsker. Herefter fulgte selve nadverliturgi, der havde følgende "ureglementerede" forløb:

1. Præst: *Lad os bede! Vi priser dig, vor Gud og skaber, fordi du ikke blev ved med at være fjern, men lukkede døren op mellem dig selv og vores menneskeliv her på denne jord. Du lod din Søn blive vor dør, og derfor holder vi måltid i hans navn og beder gennem ham: Luk os ind i livets midte og skænk os fylde og mening. Mæt os med godt; og giv os alle del i dit hele brød, når alting går i stykker og smuldrer for os. Gør os til grene på livets træ, så vi ikke visner, men bærer frugt.*

Lad dine kilder springe i os med glædens og håbets klare vand, og lad din Søns lys fra julestjernen og påsokesolen og pinseilden skinne i alt mørke. Giv os vished om, at Han altid er med os på vejen, ligesom hyrden, der leder og vogter sine får. Og styrk os i troen på, at vi ikke ender med at bukke under, men at du rejser os op igen til evigt liv ved tidernes ende. Amen.

Under bønnen rakte jeg hele tiden hånden ud mod de nævnte symboler, og efter den sidste bøn fik jeg alle til at rejse sig. Derefter fortsatte min kollega og jeg, der stod bag hver sit bord ved "døren" med følgende indstiftelsesparafrase (uden direkte at nævne syndernes forladelse, der i forbindelse med nadverindstiftelsen er en særtilføjelse hos Mattæus (26,28), der også har fundet vej til de "normale" bortsendelsesord; men selve nadverdeltagelsen er vel syndsforladelse, gudsfællesskab?):

2. præst: *Aftenen før Jesus blev korsfæstet – skærtorsdag aften – var han sammen med sine venner. Han tog et brød, takkede Gud, brækkede brødet i stykker og delte det ud til dem og sagde: „Tag det og spis det; det er mit legeme, som jeg giver til jer. Når I gør det, skal I huske på mig – ikke bare inde i jeres hoved, men med hele jeres krop og i alt, hvad I gør.“*

1. Præst: *Derefter tog han også drikkebægeret, da de havde spist; han takkede Gud og sagde: „Drik alle heraf, for dette bæger med mit blod er det bånd, der binder os sammen, så I kan leve frie og glade uden alt det, der er gået galt. Hver*

Børn og nadverfortælling, Foto: Nationalmuseet.

gang, I drikker sammen af dette bæger, skal I huske på mig – ikke bare inde i jeres hoved, men med hele jeres krop og i alt, hvad I gør.“

Nu fulgte uddelingen (gående på række). Min kollega og jeg gik gennem "døren" ud foran bordet. Hver deltager tog et bæger på bakken, fik et stykke afbrækket brød af min kollega, vin i bægeret hos mig, og stillede det tømte bæger på bakken i den anden side.

Vi brugte ikke uddelingsord for de er frem for alt udtryk for manglende evne til at lege. Når man spiller skak, forklarer man jo heller ikke hver gang, at et bestemt stykke udskåret træ er en dronning med bestemte egenskaber. Og selvfølgelig kan en strandsten være en bil. Luthers tale om paradox identitet er genial, et legende menneskes fantasi. De superreformerte kunne slet ikke finde ud af at lege – og katolikkerne ville have en autoriseret forvandling. Men ethvert barn ved, at en muslingeskal kan være en motorcykel, og en kartoffel et hus; og derfor kan brød og vin selvfølgelig også uden videre være Jesu legeme og blod ...

Nå, da uddelingen var forbi, tog alle nede i bænkeraderne stående hinanden i hænderne (i stedet for at folde dem hver for sig) og bad Fader vor, modtog velsignelsen og sang nr. 902 *Nu går solen sin vej*.

Det grundlæggende

Jeg tror, det er afgørende, at vi ved nadverfejring aldrig taber forbindelsen til de grundlæggende elementer: De helt små børns umiddelbare sans for, at det drejer sig om at

smage (jfr. bl.a. Sl 34,9; DDS 189,1; DDS 248,5) og *at brække, dele og dele ud*. De lidt større børns fornemmelse for, at der er tale om en fest ved et bord, der skal *dækkes*, og hvor *alle* skal være med – og om en *leg*, vi leger (med i).

De unges forståelse af, at dette også drejer sig om tak for livet (det daglige brød) og omsorg for det; om ihukommelse af mennesket Jesus og om bånd mellem mennesker i det hele taget; og endelig om forudgribelse af det evige liv, vi håber på – dér, hvor synd (livsødelæggelse) og adskillelse ikke længere har magt, men hvor *"med venner i lys vi tale"* (DDS 367,7). Disse elementer må aldrig sejles agterud til fordel for noget "finere", men skal altid være med.

Det fortvivlende er, at vi i folkekirken har nadverritualer og kirkerumsmøbleringer, der er med til at holde de døbtte borte fra nadveren. Der kan gøres noget gennem opfordringer, indførelse af fredshilsen, forsøg på at lokke folk med, at de kan tage deres egne bønner med på en lap papir og hænge dem på et kors i koret, "når de nu alligevel går til nadver" osv.

Hovedsummen er, at nadveren er omgærdet af en overhøjtidelighed, en pseudohellighed og en verbalautomatik, som støder bort. Børn og outsiders føler sig ikke velkomne på knæfaldet, selv om det netop var dem – umyndige, toldere og syndere – Jesus holdt måltid med.

Og dog, netop børn og outsiders deltager jo også nu i nadveren: De helt små børn kravler ind bag knæfaldet, de større børn spurter op og knæler, og konfirmanderne kan lokkes op. Men når vi bliver voksne, er

der ikke længere plads til at vedkende sig barnet og outsideren i os, fordi "møbleringen" og "forestillingen" så massivt og afvisende signalerer: Dette er for de fromme (fra "kredsen") og de fine og kloge: *Det er det egentlige problem.*

Og ordene: Ja, knyt din egen nadverindledning til (børne)-gudstjenestens tema. Til de unge kan den fra Didakè bruges. Og nadverbønner skulle det ikke være svært at finde eller at forfatte. Indstiftelsesord findes hos alle evangelister og hos Paulus i forskellige udgaver, der underanstrengelser og umage lader sig parafrasere. ●

Litteratur

»Fred og alt godt« I og II, Det økumeniske Center, Århus.

»Nyere tendenser og eksperimenter omkring nadverfejring«, Henrik Ellegaard Frederiksen i Kritisk Forum for praktisk teologi, nr. 45 (Nadveren), 1991.

Distance og nærhed

Om Biblens personer i undervisningen

I den kirkelige undervisning har det bibelske stof i mange år været forsømt til fordel for de såkaldte livsemner. Det var som om, man på forhånd havde opgivet at åbne den store Bog. Afstanden var for lang i en historieløs tid, og Biblen blev ofte reduceret til få udvalgte yndlingsfortællinger.

Men der er skiftet signaler. Arbejdet med det bibelske stof, hvad enten det er for børn, unge eller voksne, opprioriteres. I denne artikel beskriver sognepræst Niels Johansen fra Skovlunde, hvordan han med drama og fortælling har åbnet Biblen i den kirkelige undervisning. Og der er aktuelle ideer til påsken.

Af Niels Johansen

det er ikke længere underligt at beskæftige sig med religiøse spørgsmål. Vi vil have historier, som tør flytte noget. Historier der har et budskab. Som instruktøren Peter Langdal skrev i Politiken i forbindelse med sin opsætning af Clockwork Orange på Betty Nansenteatret:

„Hvis man tror, man kan skabe nutid på teatret blot ved at lade personerne tale som os herude eller derude i den dødsyge virkelighed, så er man gået galt i byen ... Og så er jeg, bare for at slå det fast een gang for alle, i øvrigt fuldstændig ligeglad med om en historie er skrevet i går, for 300 år siden, i dag eller om en måned. Bare den siger noget om mit liv her og nu ... Sætter man nutiden på scenen, kan man ofte ikke se skoven for bare træer. Det er ikke nok med "Aha, han ligner min onkel John, det er lige præcis sådan han taler til sin kone." Ofte må der distance til for at se, hvad det er for en virkelighed vi står midt i.“

Her er en replik, vi i den kirkelige undervisning bør lytte til. Den historiske distance – selv 1900 år – behøver ikke være nogen hindring for nærhed. Tværtimod. Distancen kan hjælpe os til – som én har sagt – „at vi ikke får parcelhuset galt i halsen“.

Blandt andet derfor skrives der også historiske romaner som aldrig før. Og populær dramadokumentation, snart fra det ene og snart fra det andet århundrede, er altid god TV underholdning.

Og netop drama og fiktion, tror jeg, er et par gode og brugbare nøgler til igen at åbne Biblen med. Både for børn, unge og voksne.

Picasso, "Kristus"

Bibelstudiekreds for voksne

I Skovlunde brugte jeg ved en studiekreds for voksne netop fiktion, drama og fortælling til at åbne de bibelske tekster med. Emnet var "Mennesker Jesus mødte".

Vi startede traditionelt med at læse det bestemte evangelieafsnit. Men i stedet for derefter at fortolke beretningen vers for vers forsøgte vi i fællesskab at give de bibelske bipersoner *ansigt*, d.v.s. at se beretningen fra en anden synsvinkel end den traditionelle. Og egentlig er det jo ikke andet end det vi hver især oplever, når Vorherre gør teksten levende for os.

Ind i mellem var det ikke alene spændende men også vældig fornøjeligt! Som den aften vi skrev replikker til *Skandalen i farisæeren, Simons hus*: Der var pigerne, der løb ud og ind med fade, mens de forfærdede og skadefro – som i Matador – løb tilbage og fortalte i køkkenet, om skøgen Maria, der salvede profetens fødder. Og så var der gæsternes replikker, udtalt eller ikke. Stakkels Simon!

Vi havde også aftener om: Johannes Døberen i fængslet – En spedalsk – Kvinden ved Sykar brønd – En kvinde fra Kajfas' gård – En røvers mor – Pontius Pilatus – Simon Peter – og endelig om Thomas.

Tekster

For at komme i gang startede vi ofte med en tekst, jeg havde skrevet, f.eks. fra min bog *Du har smukke øjne, Rakel* (Unitas). Det er tolv korte fortællinger om mennesker, Jesus mødte. Fire af fortællingerne blev læst af Jens Okking i DR, og med ham som oplæser findes de på kas-

setteband i en dramatiseret udgave. (Danmarks Kirkelige Mediecenter).

Her til påske kunne man f.eks. læse fortællingen *Det grønne træ*. Den handler om Hanna, en ung mor, der er vidne til, hvordan den gode profet, som havde velsignet hendes børn, nu må slæbe sit kors gennem gaderne:

„Hanna ville væk nu! Ligegyldigt hvor. Bare væk! Hun magtede ikke at se ham. Men hendes fødder ville ikke flytte sig. De lystrede hende ikke. Lige så lidt som hendes stemme, der ikke ville give hende lov til at skrike.

Var hun blevet syg? Lam? Eller var det en ond drøm? Ville hun om et øjeblik vågne op og takke Gud for, at alt var, som det skulle være? Og så gå hen for at se til Ruben og Mirjam, der lå og sov på deres måtter?

Hvis det var en ond drøm, bad hun, så lad mig vågne nu! Men hun drømte ikke.“

I tankerne genoplever Hanna det øjeblik, profeten havde kaldt på hendes børn:

„- Gud lad tiden stå stille! En ubeskrivelig glæde havde fyldt hende i det øjeblik.

Og den glæde ville man nu tage fra hende! Men hvorfor? Hvad havde profeten dog gjort? Andet end at velsigne børnene og gøre de syge raske?“

Man kunne også finde stof i mit kirkespil *Josva har været her* eller i romanen *Træet der lyste af glæde ... balladen om Zakæus* (Unitas). De handler begge om Zakæus. Det er ikke fortællingen om, hvordan han blev omvendt, men om dagen efter!

Jo, Zakæus forsøgte at betale tilbage! Men mændene smed ham forargt ud og bad ham beholde sine stinkende penge.

Men pengene? Glem ikke kvinderne. De har dog været så fornuftige, at de løb om til bagdøren og sagde *ja tak*. Sådan fik mændene lov til at beholde deres forargelse. Og Zakæus, ja han kom til at betale sine penge. Og så lærte han, at man ikke kan smide sin fortid væk som et par gamle sandaler.

Beretningen om Zakæus fylder hos Lukas ti vers! Og det er jo ikke meget. Men vi ved, at Jesu omgang med toldere og skøger, og dermed altså også hans besøg hos Zakæus, har været mere end forargeligt. Og med til at bringe ham på korset.

Om mit billede af Zakæus er rigtigt, ved jeg ikke. Men personligt tror jeg ikke, at Zakæus blot har været en overset *søgende Nikodemus* skjult i morbærtræet, men en helt igennem usympatisk landsforræder, som ingen dengang så lidt som i dag kunne se *en Abrahams søn* i. Bortset fra Jesus!

En monolog

Endelig er der på den følgende side en Pilatusmonolog, som blev brugt i studiekredsen for voksne, men som også har været opført sammen med fem andre påskemonologer fra *Marta og Maria fra Nyborggade* (Unitas) ved særlige "Vi synger påsken indgudstjenester".

Nye sider af evangeliet

Men hvorfor overhovedet bruge denne metode? Folk, der melder sig i en studiekreds, er jo ikke forfattere? Og hvorfra ved vi overhovedet, hvordan folk tænkte på Jesu tid? Sådan kan man mene, men sigtet er heller ikke at skabe nye forfattere eller skuespillere, men at opdage nogle nye sider i evangelierne. Og om så Pilatus, Peter, Thomas, Zakæus og alle de andre nu præcis var, sådan som vi forestiller os, er jo ikke afgørende. Det afgørende er de erfaringer, vi – på trods af de 2000 år – har fælles med dem.

Som Erik A. Nielsen skriver i en artikel om de gamle bibelske mysterier fra middelalderen: „For en levende og folkelig tro har det altid været vigtigere, hvad der kan ske nu, end hvad der skete engang. Hvis der ikke kan ske noget nu, er det folkeligt set uvedkommende, hvad der skete engang, selv hvis det er skildret med den mest præcise tekstanalyse og den mest nøjagtige sandhed i alle historiske detaljer ... Det vigtige er ikke at ramme en datidig virkelighed med videnskabelig realisme, men at komme ind i det centrum af bevægelse og betydning, som er de bibelske begivenheders egentlige livskraft“

Anden litteratur

Gerd Theisen: *Galilæerens skygge*, Pär Lagerkvist: *Marianne og Barabbas*.

Cecil Bødker: *Marias barn (Drengen og Manden)*.

Preben Thomsen: *Syv mytiske digte*.

Ivar Lundgren: *Maria Magdalene*.

Kristian Skriver Frandsen: *Den hemmelige vej*. ●

ANMELDELSE

Niels Johansen:

Marta og Maria fra Nyborggade – skæve vers og replikker

Unitas Forlag 1994

160 sider. Pris kr. 168,-

Sognepræst Niels Johansen har begået endnu en bog – denne gang en bog af brokker, hvilket skal forstås i bedste mening! Under mottoet: „Hæng ikke fantasien i våbenhuset. Stik ikke glæden i inderlommen eller læg ansigtet i de rette folder. Tag dine alt for små sko af – siger Herren. Du er til bryllup i Kana“ har Niels Johansen samlet digte, tanker, salmer, ideer til og færdige forslag til kirkespil og drama i kirkerummet. Og der er nok at øse af – en idébog, som sætter læseren i gang med den fantasi, som ofte har ringe kår i vor tid og i vor kirke, men som Niels Johansen har sat det som sit mål at give liv til.

Det er ikke en opslagsbog, hvor man om onsdagen kan slå op og læse, hvad man skal lave på søndag, men en inspirations- og idébog, som appellerer til de glade amatører, der har lyst til at arbejde med det levende budskab blandt levende mennesker. Her er overvejelser, "skæve replikker" og provokerende indskud, som til fulde lever op til sit formål: at være *igangsættende*.

Finn Dyrhagen

Monolog: *Pontius Pilatus*

Rabbi Josva,
rabbi Josva –
Så skån mig dog for det navn.
Ja, jeg ved godt
du er min hustru
og at du siger
han er en retfærdig mand.
Undskyld – ?
– Nå, *en hellig mand!*
Som jeg havde gjort vel i
at holde mig fra.
Sig mig –
Er du ved at gå fra forstanden?
Er Judæas hede gået dig til hovedet?
Det er midt i deres nisan,
forår
– vent til det bliver sommer,
så kan du sige
du ikke kan sove om natten.
Det kan vi andre heller ikke,
men så er vi
– lovet være Jupiter –
også tilbage i Cæsarea.
Det er dog det eneste sted man kan
ånde
når nu den store kejser
ønsker at betænke mig med denne
afkrog
af civilisationen.
Judæa!
Tak for din store gavmildhed,
guddommelige Tiberius.
Men Herre Gud,
en omvandrende profet fra Gallilæa.
Nej, nu må du tage dig sammen.

Om jeg ikke så hans øjne?
Jo. Tilfældigvis.
Men oprigtig talt,
de var ikke særlig bedende.
De var ...
Når nu du selv spørger mig,
så irriterede de mig
– så var de ...
Ja, så fornærmede hans blik mig
faktisk.
Sådan skal man ikke se på mig.
Nok er jeg ikke kejseren selv,
eller statholder i Syrien,
men jeg havde dog magt til
at sende denne forstyrrede nazaræer
på korset

eller benåde ham.
Hvad jeg i øvrigt havde gjort
hvis han ville.
Det havde givet problemer
– men Kajfas og hans venner skal
ikke tro,
de kan få mig til hvad som helst
blot de truer mig med Tiberius.
Så tæt er vi alligevel ikke på Capitol.
Men *din ven*, rabbi Josva bad mig
ikke.

Hvad bildte han sig ind?
At stå og se på mig som om –
som om jeg ikke eksisterede.
Eller snarere
som det var *mig*
der skulle bede *ham* om hjælp.

Nej, så havde jeg det bedre med
denne Bar Abbas.
Vi vidste
hvor vi havde hinanden.
Vi kendte hinandens sprog.
Som fjende til fjende.
Han så på mig.
Slog aldrig blikket ned.
Heller ikke
da vagten slog ham i ansigtet.
Det gav tværtimod hans øjne mere
liv.
Mere levende had.
De blev lige så kolde og skarpe
som de dolke han har stukket vore
soldater ned med.
Han vidste hvad han havde gjort.
Og var med rette stolt og parat til at
betale prisen.
Jeg var hans fjende, ja –
og han ville ha' spyttet mig i ansigtet
hvis ikke vagterne
havde holdt ham væk.

Men din hellige profet,
din drømmeforstyrrelse
han burde have bedt mig om hjælp.
Han egnede sig ikke
til at ha' fjender.
Det kræver mere mod
end der var i hans sandaler.
Kunne du se ham bruge
Bar Abbas' dolk –

Nej, vel –
Han har aldrig stjålet æg i en rede
eller moret sig med at knække benene
på en græshoppe.
Den slags mennesker egner sig til én
ting:
Til at prædike,
og det skal de så holde sig til.

Hører du –
Han burde have bedt mig om hjælp.
I det mindste burde der ha' været så
meget angst
i hans øjne at jeg forstod
hvad han ville.
Men i stedet stod han dér
og så medlidende på mig
med disse mørke øjne
som om det var mig der var syg
og havde bedt ham komme.

Rabbi Josva –
det er dog til at le ad.
Til at –
Hør ved du hvad –
næste gang du drømmer om ham,
så stå op og tag et bad.
Hører du:
B A D !
Det hjælper.
Selv vaskede jeg ham ud af kroppen
forleden.
Ja, du så det vel selv:
Jeg vasker min hænder.
Gør du det samme.

Og også dig, Kajfas
din snog.
Så kunne det være profeten også
skånede dig for onde drømme
og rygter om at han skulle opstå.
Tag dig dog sammen ypperstepræst.
Hvad er det at komme og bede mig
om:
Vagter for en død –
ved rabbi Josvas grav!
Hvem skulle stjæle hans lig?
Vennerne?
Tag et bad Kajfas –
og lad så de døde
være døde. ●

Nadversalmernes foranderlighed

Guds nærvær hos mennesker
– eller menneskers nærvær hos Gud?

Det siges ofte, at Den Danske Folkekirke er uforanderligheden selv. Den påstand kommer på prøve, hvis man ser på, hvad gamle og nye nadversalmer giver udtryk for: Hvad er det for et nadversyn, der møder os i vore nadversalmer? Og hvorfor har det ændret sig med tiden? Disse og flere spørgsmål går Finn Dyrhagen tæt på i denne artikel.

Finn Dyrhagen, der er sognepræst og formand for Evangelisk Pædagogisk Samvirke (EPS) vil til hvert nummer af 95-årgangen af Kirkens Undervisning skrive en artikel om nye salmer. Denne gang om nye nadversalmer.

Af Finn Dyrhagen

da jeg blev præst i mit nuværende sogn for ti år siden, var det ikke ualmindeligt, at kirkegængere forlod gudstjenesten, når vi nåede til nadveren. Og på gudstjenestelisterne fra mine nabosogne kunne man i nogle kirker finde tilføjelsen: "Altergang" til ca. hver anden gudstjeneste. Nadveren blev opfattet som et vedhæng til gudstjenesten, som man (præst og menighed) kunne vælge eller vælge fra – og sådan opfattedes det også i ritualbogen, hvor nadver indtil 1992 var noget, man kunne have i slutningen af gudstjenesten – ligesom barnedåb.

Man kunne sagtens møde kirkegængere – også blandt de vante –, som ikke havde været til alters i årevis. Nadveren var for de få – ikke for alle. Og man var klar over, hvad det indebar, uanset om man var trofast eller mere sjælden kirkegænger: Betingelsen for at gå til alters var syndsbevidsthed og syndsforladelse (absolution), om ikke offentligt, så dog privat. Jeg kunne møde følgende svar, når jeg spurgte, hvorfor så få gik til alters: „De andre har nok ikke brug for det!“

Holdningen har ændret sig i de ti år, der er gået – både her i sognet og i nabosognene – vel først og fremmest på grund af os præster (!). For det var mig aldeles uvant at tænke sådan, fordi jeg er vokset op med kirkelivet i storbyen og de kirkelige børne- og ungdomsorganisationer. Jeg var vænnet til at opfatte nadveren som et integreret led i gudstjenesten, ja, som gudstjenestens højdepunkt. Her mødtes mennesker med Gud; her fik vi en forsmag på det himmelske måltid; her oplevede vi fællesskabet, både det synlige og

det usynlige (symboliseret i den synlige og den usynlige halvcirkel om alterbordet).

De traditionelle nadversalmer – den individuelle nadverforståelse

Ser man på, hvilket nadversyn, der kommer til udtryk i salmebogens nadversalmer, f.eks. Salmebogens nr. 423 (af J.M.G.Bondesen), svarer det i høj grad til det, jeg mødte:

*Jeg kommer, Herre, på dit ord
og knæler ydmyg ved dit bord,
modtag mig da, forskyd mig ej,
du livets fyrste, sandheds vej!*

*Bespis mig med dit himmelbrød,
og skænk mig af din kalk så sød,
at jeg må kende ret den magt,
som er i disse gaver lagt!*

*Udslet min skyld, bortvend min nød,
forglem, forglem, hvad jeg forbrød,
aftvæt min tanke, styr min hånd,
og styrk mig ved din Helligånd!*

Her er der ikke tale om fællesskabet ved nadverbordet, men om det enkelte menneskes møde med Gud ved tilgivelsens alterbord. Nadverens syndsforladende aspekt er det afgørende. Gud kalder på os fra det bord, som mere er et alter end et bord, sådan som man også ser det i de fleste af vore kirker (selv de nyere! Hvorfor bliver vi præster ved med at vende ryggen til menigheden?). Vi kommer til Guds alter for at ofre vort syndige hjerte og i stedet modtage troens "himmelbrød" og den "søde kalk", som endda indeholder (troens?) magt. Gud tager imod, når vi kommer, ydmyge og med

ønsket om at få vore „tanker aftvæt-
tet“.

En anden tone finder man i Salme-
bogens nr. 425 (Grundtvig), som har
rødder tilbage til katolsk tid (o. 1200):

*Vor Herres Jesu mindefest
den højtide er, som glæder bedst;
thi hvor han kommes ret i hu,
lyslevende han er endnu.*

*Vær, Jesus, da mit liv, min lyst,
den skjulte perle i mit bryst!
vær du min trøst, vær du min fred,
vær du mit lys, min salighed!*

*Et lys, som aldrig bliver slukt,
en blomst, som altid sætter frugt,
en videnskab, som Gud kun véd,
er livet i din kærlighed.*

Her møder vi det samme budskab,
men udtrykt betydeligt mere posi-
tivt: Mit liv bliver fyldt med levende
lys, evigt frugtgivende kærlighed
ved det alterbord, hvor Jesus er
lyslevende tilstede, og „hvor han
kommes ret i hu“. Men det lille ord
"ret", som ikke giver anledning til
større overvejelser i denne sammen-
hæng, peger hen på et aspekt, som
nok har sat sit umiskendelige præg
på menighedens nadverforståelse.
Vi finder det mere uddybet i Salme-
bogens 420, v.3 (Luthers nadversal-
me):

*Men før gaven vi tør tage,
må vort hjerte vi ransage;
thi hvo hid uværdigt går,
døden her for livet får.*

Der er ikke noget udråbstegn i Sal-
mebogens tekst, men jeg er sikker
på, at der er blevet læst mange ud-
råbstegn ind i teksten i tidens løb
– både af kirkegængere og af kirkens
talsmænd. Ordene skyldes Paulus’
udtalelse i 1. Kor. 11,27ff., ifølge
hvilke man pådrager sig en dom
(dog ikke død) og forsynder sig mod
Herrens legeme og blod, hvis man
modtager det på en uværdig måde.

Og uanset, at Paulus talte ind i en
bestemt situation præget af mis-
brug, og at Luther i de følgende vers
(5-7) af salmen understreger, at in-
gen er i stand til at blive værdig over-
for Gud, så har det stået bøjet i neon
for generationer, at det at gå til
alters krævede den rette indstilling:

Syndserkendelse og ydmyghed ind-
til det selvudslettende. Intet under,
at antallet af nadvergæster har vær-
et meget lille i en tid, hvor kirkens
krav om syndserkendelse blev over-
budt af samfundets stræben efter
menneskets selvværd.

De nye nadversalmer – den kollektive nadverforståelse

Reaktionen på denne forståelse kom
med de nyere børne- og ungdoms-
salmer, som blev skrevet ud fra et
ganske andet udgangspunkt:

*:/: Lad os bryde brødet sammen ved
hans bord :/:*

*Når vi møder dig, Gud, i din solop-
gangs klare lys,
vær nådig, Herre, mod os!*

*:/: Lad os drikke vinen sammen ved
hans bord :/:*

Når vi møder dig, Gud,

*:/: Lad os prise Herren sammen ved
hans bord :/:*

Når vi møder dig, Gud,

Salmen, som er skrevet over en Ne-
gro Spiritual af Holger Lissner i 1971,
findes både i *Salmer og Kirkeviser*
(1984) og *Gud ske tak og lov* (Den
Danske Salmebog for Børn og Unge,
1993). Den lægger klart vægten på
dels det glædelige aspekt, dels det
kollektive aspekt i nadveren; nu for-
stås nadveren ikke mere som det
enkelte menneskes møde med Gud
ved alteret, men som menighedens
fællesskab ved Herrens *bord*. Nu får
Kristi offer i nadveren (den objekti-
ve forsoning) mere vægt end men-
neskets offer *før* nadveren (den sub-
jektive forsoning).

Det er nok ikke nogen tilfældighed,
at *Gud ske tak og lov*, som ellers
tilstræber en blanding af nye og
gamle salmer, og som derfor har
genoptrykt en eller flere salmer fra
Salmebogen i hvert afsnit, ikke har
gjort det i Nadverafsnittet. Det be-
står kun af tre (nye) salmer: Johan-
nes Johansens *Al jordens fylde har
du skabt*, Anders Frostenson og Per
Lønnings *Som spredte korn på mar-
ken* og den ovenfor citerede.

Og vejen er banet for den opfattelse, at nadvermåltidet ikke længere er et forsoningsmåltid; mennesker har ikke længere nogen syndserkendelse (ord som arvesynd og syndefald og dommedag er næsten forsvundet fra vores ordforråd) – og derfor bliver nadveren til et almindeligt festmåltid, hvor ikke de få, men *alle* kan komme – for Guds kærlighed gives alle betingelsesløst og mirakuløst ("Hokus-Pokus" stammer som bekendt fra nadverritualets „Hoc est corpus ...“, latin for „Dette er (Jesu Kristi) legeme“!). Og vi havner i endnu en grøft i den modsatte side af vejen.

Den gyldne middelvej – findes den?

Den nye nadverbøn kom – som en af de få – ikke med i hverken Alterbogen eller Tillæg til Alterbogen, men den ændrede opfattelse af nadverens placering i gudstjenesten kom klart til udtryk i Alterbogen 1992: Højmessens består nu af fire dele: Indledning, Ordet, Nadver og Afslutning. Og der bliver gjort forsøg på – med nye ord – at undgå begge grøfter i de nye nadversalmer, som kan findes i *Tillæg til Den Danske Salmebog* (1994), som indeholder otte salmer i Nadverafsnittet. F.eks. Hans Anker Jørgensens salme fra 1977/1985 (nr. 869, v.3-4):

*Befrier, som har vist os
at Gud er kærlighed -
tak, at du har bespist os
og givet os din fred!
Vi løb til alle sider,
nu går vi samme vej,
nu er til alle tider
vi sammenspist med dig.
Du, som vor frygt fordriver
med kærlighedens vin
– bliv du vor arbejdsgiver,
forén vor kamp med din!
Da har du overvundet
vor dybe angst og nød,
da er vi dybt forbundet
med dig i liv og død!*

Det er svært at finde ord for nadverens mysterium, som aldrig kan forklares eller forstås, men udtrykkene "sammenspist" og Gud som "arbejdsgiver" har givet mig nye positive associationer til nadveren, selvom

udtrykkene ofte har negativ betydning til daglig.

Vi er midt i en proces og en udvikling. Vi har været igennem en tid, hvor udgangspunktet for nadverforståelsen har forskubbet sig – selvom nadverens indre mening: „at Kristi legeme og blod sandt er til stede og uddeles til de spisende i Herrens nadver“ (Confessio Augustana, artikel 10) er den samme.

Eller – med andre ord: I Luthers lille katekismus hedder det, at „i nadverens sakramente gives os syndernes forladelse, liv og salighed“ – og forskellen på nye og gamle nadversalmer handler vel ret beset om, hvilken af disse nådegaver, der pointeres – og hvordan vi skal forstå dem og undgå misforståelser i vores nutid. Og derfor bliver vi – på det punkt – aldrig arbejdsløse. ●

Ja, reaktionen gik så vidt, at man i *Salmer og Kirkeviser* kan finde to deciderede bordvers (H.D.Sterns *Glædens Herre* og Anders Frostensons *Velsign de gaver, du os gir*) af ialt fire salmer i afsnittet "Nadveren"!

Det virkede nok oplagt, men må ved nærmere eftertanke skabe nogen begrebsforvirring at sammenligne nadvermåltidet med et almindeligt måltid (det var vel netop dette, Paulus anklagede menigheden i Korint for i 1. Kor. 11!). Men behovet for et opgør med den tidligere vægtforskydning i retning af det overindividuelle var stort, hvilket også viser sig i brugen af almindeligt brød (med brødsbrydelse til erstatning for de individuelle oblater) og saft ved børnegudstjenester og understregningen af nadverens bordfællesskab, som ingen var for små eller for uforstandige til at deltage i.

Nærvær og kærlighed

Det var også grunden til, at udgangspunktet for nadverforståelsen blev ændret: Hidtil havde det været Guds nærvær (vi kommer for at møde Gud) – nu blev udgangspunktet vores nærvær (Gud kommer for at møde os). Hvor det før var Gud, der indbød, blev det nu os, der påkaldte Jesu Kristi nærvær og tilstedeværelse i nadveren (jvf. den forkætrede nadverbøn fra Liturgikommissionens "lilla" betænkning: „... Vi beder dig, vor Herre Jesus Kristus: Gå til bords med os og bliv ét med os i vor fattigdom“ i stedet for den traditionelle bøn: „Opstandne Herre og frelser, du som selv er til stede blandt os med al din kærligheds rigdom! Giv os modtage dit hellige legeme og blod“).

Nyt fra Folkekirkens Skoletjeneste København - Frederiksberg (FSKF).

Den religiøse dimension

Ifølge den nye folkeskolelov skal eleverne i 9. klasse lave en såkaldt projektopgave. Til brug for denne har Statens Museum for Kunst, Billedskolen i Ryesgade og Folkekirkens Skoletjeneste udarbejdet et undervisningstilbud om kunst og kristendom med overskriften "Den religiøse dimension".

Eleverne skal her arbejde med såvel tekster og billeder som egne kunstneriske udtryk i et forløb, der omfatter arbejde i klassen, undervisning på Statens Museum for Kunst samt værkstedsarbejde på Billedskolen i Ryesgade. Endvidere lægges der i forløbet op til inddragelse af den lokale kirke. I marts - april 1995 gennemføres projektet med tre klasser. Siden er det tanken at tilbyde forløbet til et større antal klasser.

Et møde med den danske salme

I dette års salmeprojekt deltog ca. 1.600 børn, 3.-6. klasser, fra 35 skoler i København og på Frederiksberg. Børnene arbejdede med de gennemgående fem salmer i klasserne og øvede dem sammen med orgelet i 40 af områdets kirker. Afslutningsvis samledes alle derefter i henholdsvis Helligåndskirken og Frederiksberg Kirke, hvor biskop Erik Normann Svendsen og sognepræst

Ideer og inspiration

Denne side med Ideer og Inspiration er en ny rubrik i Kirkens Undervisning. Siden eller siderne vil være åbne for indlæg fra præster, undervisere og menigheder, der vil give ideer og inspiration videre i det kirkelige landskab. Også fra Folkekirkens Skoletjeneste rundt omkring i landet bringer vi gerne stof om arbejdet og udviklingen.

Deadline til næste nummers Ideer og Inspiration er d. 20. april. Og ideer knyttet til pinsens undervisning og forkyndelse vil være særligt velkomne!

Gurli Vibe Jensen henholdsvis sognepræst Helge Lundblad ledede fællessangen og fortalte.

Henvendelser om disse eller om andre projekter, der f.eks. vil kunne bruges i et lokalt kirke-skole-samarbejde, kan ske til:

Folkekirkens Skoletjeneste,
Kbh. - Frb.
Pædagogisk Center
Lollandsvej 40 A
2000 Frederiksberg
Tlf.: 31 86 16 70 (bedst kl. 10 - 12).

Om en musicals tilblivelse

Af Kirsten Stejner

Sognepræst Kirsten Stejner giver her erfaringer med at udvikle og opsætte en påske-musical videre.

„Det kunne være sjovt at lave en musical engang“. Sådan kastede jeg lejlighedsvis en bemærkning over bordet. Da vores organist, Stephan Kaae, tillige er komponist blev det i august 1993 til, at jeg skulle forsøge at skrive nogle tekster. Det skulle handle om påske. Derom var jeg ikke i tvivl, for hvert år i min præstetid har Børnekredsen og koret lavet et lille optrin.

Snart fik vores børne- og ungdomskor nys om vore planer og var fyr og flamme! Børnekredsen og dens ledere var ligeledes med på ideen. Manuskriptet – replikker og sange – kom i småbidder og efterhånden blev melodierne komponeret. Det hele lå færdigt ved nytårstide. Visionerne begyndte altså at tage form, men hvordan skulle det kunne lade sig gøre at få det hele opført med så mange roller og så mange scener?

Samarbejde

Vi sammenkaldte til et forberedende møde i januar og havde inviteret lærere fra vores lokale skole i området, Korshøjsskolen, ledere fra vores børnekreds, dåbsoplæringsmedhjælperen samt repræsentanter fra menighedsrådene. Inden aftenen var omme viste det sig, at skolen ville lave kulisserne. Den ville også stille anlæg, lys og instrumenter til rådighed. Musikere blev til dels også fundet på skolen. De respektive ledere og menighedsrådsmedlemmer – seks i alt – ville sy de mange kostumer. Endelig ville Friskolen her i området stille deres scenekasser til rådighed. Det var nødvendigt, hvis alle skulle kunne se, når de sad på bænkene i den gamle middelalderkirke i Støvring.

Pinsemusical i Støvring Kirke.

De ydre rammer var således i orden. Økonomien ligeså. Nu var det så op til os, organist og præst, at få det hele indøvet. Alle børn og unge, der færdedes i konfirmandstuen fik tilbudt en rolle og af de 75 sagde 65 ja! De store og krævende roller gik fortrinsvis til konfirmanderne, hvorimod de små på fem år fik mindre roller. Aldersspredningen var således fra fem til 16 år.

Stor oplevelse

Nu havde vi i første omgang regnet med kun at opføre "Hvilken morgen!" søndag aften, men da skolen spurgte, om vi ikke kunne opføre den fredag formiddag kun for skoleelever, sagde vi ja, og omkring 200 børn blev da sendt på påskeferie med påskeevangeliet i ørerne.

Da nysgerrigheden og interessen for projektet efterhånden havde

vokset sig stor, besluttede vi os for også at opføre musicalen lørdag aften og kirken blev glædeligt nok fuld, men søndag aften kom der endnu flere, så vi på disse aftener fik påskebudskabet fortalt til omkring 250 mennesker. Størsteparten af dem var forældre og bedste-forældre, hvoraf vi til dagligt kun ser ganske få!

Det var en stor oplevelse, som vi vil forsøge at gentage i påsken '95. Det viste sig, at der i sådanne tre landsogne – Harridslev, Albæk og Støvring Pastorat på omkring 2000 sognebørn – kan komme et godt samarbejde op at stå på tværs af diverse grupperinger, og det er vort håb, at det liv, der herved kom op at stå må bestå.

Hæftet med påske-musicalen plus bånd kan fås ved henvendelse til Kirsten Stejner, Dr. Madsensvej 7, Harridslev, 8900 Randers.

Aasmund Dale:
LÆRING I KIRKEN
 – en praktisk kirkedidaktik.
IKO-forlaget, Oslo.
 Kan købes hos Religionspæda-
 gogisk Center.
 253 sider. 450,- kr.

Anmeldt af Arne Kristophersen.

Den norske teolog Aasmond Dale har i en årrække beskæftiget sig med den kirkelig undervisning både teoretisk og praktisk. Det har han dels som leder af Institutt for Kristen Oppsedning og som leder af kateketseminaret ved Det teologiske Menighetsfakultet.

Han har brugt sin viden og sine erfaringer til at skrive denne bog, der henvender sig til alle, der arbejder med undervisning i menigheden – såvel præster og kateketer som frivillige lægfolk.

Bogen indeholder didaktiske overvejelser omkring f.eks. spørgsmålet om, hvad en kirkedidaktik egentlig er og om, hvilke målsætninger, man kan sætte for kirkelig undervisning. Der er også en grundig gennemgang af „Plan for dåpsopplæring“ i den norske kirke.

Størstedelen af bogen er dog praktisk vejledning i undervisningsformer og -emner. Her nåes der vidt omkring med mange eksempler – så mange, at flere væsentlige emner desværre er noget kortfattet og overfladisk behandlet, hvor man netop kunne have ønsket sig mere udførlighed og dybde.

Alligevel er bogen absolut anvendelig med inspiration til undervisnings-

forløb til alle aldersgrupper og omkring stort set alle tænkelige temaer. Ja, bogen kan næsten bruges som håndbog idet den er opbygget sådan, at det via indholdsfortegnelsen er let at finde frem til det emneområde, hvor man søger inspiration eller vejledning.

Bogen er naturligvis skrevet ud fra norske forudsætninger og ind i norske sammenhænge. Det betyder, at dens udtryksformer og tankegangen nok er forståelige, men ikke umiddelbart omsættelige til danske sammenhænge. I Norge har man ikke i alle forhold de samme forbehold og barrierer overfor tro og religiøsitet, som vi har det i Danmark. Men nordmændene har en evne og en frimodighed til at tale ligeud om tingene, som vi måske kunne lære noget af i Danmark. Det kommer til udtryk i denne bog, og derfor er der meget at hente – også for os der arbejder med kirkelig undervisning i Danmark.

Johannes Møllehave:
Fra Tidernes Morgen
5 radiofortællinger om Adam, Eva, Josef og de andre.
 Redigeret af Per Bucholdt Andreassen.
Danmarks Radio Forlaget
og Unitas Forlag 1994.
 96 s. Ill. Kr. 110

Anmeldt af Susanne L. Rysgaard

Fortællingen har gennem det sidste årti – så godt og vel – fået en renæssance. Med Bjergs disputats om den kristne grundfortælling, og med den øgede interesse for fortællingen i såvel teologiske som pædagogiske kredse – er fortællingen, hvor paradoksalt det end lyder blevet endevendt og analyseret på begrebsmæssig og intellektuel vis.

Og så er der dog slet intet nyt i det. Fortællingen har altid været, fortællingen var der først – forud for analysen. Fortællingen er bare blevet genopdaget. Og selv om fortællingen – i hvert fald i pædagogiske kredse – gennem nogle år har levet

en tilbagetrukket tilværelse, så har der alligevel hele tiden været gode fortællere, og de har troligt fortalt. Én af dem er Møllehave.

I den nys udkomne bog „Fra tidernes morgen“, som er en bearbejdet gengivelse af 5 radiofortællinger, genfortæller Johannes Møllehave centrale fortællinger hovedsageligt fra 1. Mosebog.

Med afsæt i historien om Adam og Eva – som betegnes som en grundfortælling, fordi den danner baggrund for en lang række andre fortællinger, bl.a. kærlighedsfortællinger, bevæger vi os videre til den vifte af broder-historier, som vi finder i 1. Mosebog: Kain og Abel, Ismael og Isak, Jakob og Esau foruden fortællekomplekset omkring Josef og hans brødre.

Møllehaves genfortælling er afbrudt af mange kommenterende indskud, det være sig tidshistoriske forklaringer, hvor vi – sammen med det jødiske stamfolk – en mørk aften sidder i teltet og lytter i åndeløs spænding, mens vi venter på at høre, om nu Abraham får den søn, som er en forudsætning for, at slægten kan fortsætte – og Guds forjættelser dermed opfyldes.

Men de mange indskud kan også være af aktualiserende art, som når f.eks. det indflettes, at fortællingerne om de mange brødrepar og deres indbyrdes stridigheder (som dog snarest må opfattes som stammerivaliseringer) stadig fortæller noget om den barske hverdag i de egne, hvor fortællingerne er blevet til. Det er på samme tid sagn, som beretter om, hvad der engang skete, og historier, der fortæller om, hvad der hele tiden sker, hvor der er mennesker.

På en fin måde får Møllehave gennem patriarkfortællingerne sine læsere/lyttere til at associere til nytestamentlige temaer. Det sker første gang dér, hvor vi hører om genforeningen eller gensynet mellem de to brødre, Jakob og Esau. Jakob har – i et forsøg på at formilde sin forurettede bror – opmønstret hele sin store familie. Alle har de gaver i hænderne, som de er klar til at række frem imod Esau, for at han skal glemme sin vrede.

Men så følger den storslåede og gribende scene: Esau røres, men ik-

ke over gaverne, men over gensynet med sin bror. Hans vrede er ganske forduftet, og han løber i stedet sin bror imøde, omfavner ham og kysser ham. Han afholder sig således fra hævn, men glæder sig til gengæld over, at hans bror er levende. På dette sted er Møllehaves kommentar, at den forurettede Esau reagerer stik modsat den forurettede Kain, da han møder sin bror. Dernæst sætter Møllehave fortællingen ind i en sammenhæng med den fortalte søn – og klargør herved patriarkfortællingens evangeliske perspektiv.

Broderfortællingerne efterfølges af et afsnit om Abraham og Isak, hvor Møllehave med Helmut Friis inddrager det perspektiv i tolkningen, at den forjættede søn er Guds gave, og at gaven derfor aldrig kan fastholdes ud fra er menneskeligt krav, men altid – som livet selv – må betragtes og modtages netop som ren gave.

Over Helmut Friis bevæger Møllehave sig videre til Kierkegaards fire forskellige tolkninger af samme fortælling. Hermed kommer vi langt omkring, måske også for langt, i hvert fald når der tænkes i mundtlig fortælling og medlytten, og ikke først og fremmest i reflekterende læsning. Møllehave er en dygtig og medrivende fortæller. Men under tiden kan hans associationer og forklarende indskud virke lidt søgte.

Alligevel kan bogen "Fra tidernes morgen" varmt anbefales. Selv forestiller jeg mig den særdeles anvendelig til voksenundervisning, eksempelvis studiekredse. Med udgangspunkt i disse fem radiofortællinger er der mulighed for, at man på skift fortæller for hinanden. Bogens mange små "sidebemærkninger" lægger desuden op til, at man parallelt hermed dels arbejder med det historiske baggrundsstof – og dels tolker fortællingerne i deres bestandige aktualitet, sådan at også den håbsdimension, der ligger gemt heri, når vore dages mennesker!

Helmuth Friis m.fl.:
Kirke - kend din krop
 Illustreret af Poul Willer Klein.
 Forlaget ANIS.
 48 sider, kr. 35,-

Anmeldt af Henning Nørhøj

„Måske kan folkekirketraditionen ikke holde virkeligheden ud: Jorden, blodet, kødet, lugten. Vi gør nadveren abstrakt ved at gøre den til et rent symbol. Lever kirken i krop og virkelighed, men udmarver ord og symboler til kun at være tegn? Tegn, som vi stilles ved, istedet for at lade dem skubbe os ud på rampen“

Har kirken mistet sin krop? Det er det spørgsmål som en række essays kredser om i nærværende bog. I efteråret 1993 udskrev Kristeligt Dagblad en essay-konkurrence med temaet "Kirke – kend din krop". Det er så fem af de bedste, som nu er samlet og udgivet, skrevet af Helmut Friis, Dinna Jørgensen, Peter Lodberg, Ellen Hultén og Leif Andersen. Vinderen af konkurrencen blev Helmut Friis med essayet "Stenbunken og kropsløsheden".

I sit essay skriver Helmut Friis om kirken, at den som "stenbunke" netop er det udefinerlige, umulige og arkaiske. Kirken er der, foreligger, og hindrer dermed at kristendommen fortøner sig til blotte almen tanker. Med sin tunge kropslighed står den i modsætning til civilisationens lette kropsløshed. Men dens kropslighed er noget underligt umuligt og utilgængeligt for folk. Den er for alle og enhver, men ikke for hvem som helst, siger Helmut Friis med et lidt paradoksalt udtryk.

Han konkluderer ikke i en gold kirkekritik, men konstaterer, at der nu er kommet en ny frihed til at gå i kirke for alle. Huset ligger der med en ny selvfolgelighed til fri afbenyttelse.

Sognepræst Dinna Jørgensen begynder i det helt konkrete realitetschok, som mangen en nybagt cand. theol. får når hun/han står med kirkeministeriets ansættelsesbrev og biskoppens kollats i hænderne og skal begynde at arbejde som praktisk teolog - og præst. Dinna Jørgensens spørgsmål er: Hvordan får vi

folk til at gå i kirke? Og hendes svar blev langt om længe, at i stedet for at bruge en masse energi på at forsøge på at lokke folk i kirke med smarte tiltag, så drejer det sig slet og ret om at blive bedre til at prædike. Det er da også det, som præster har bedst forstand på. „Og iøvrigt viser det sig, at også i kirkelige sammenhænge er kvalitet værd at satse på“, konkluderer Dinna Jørgensen.

Peter Lodberg skriver i sit essay om den handlingslammede kirke og fysioterapeut.

Ellen Hultén skriver om den don Quijote'ske folkekirke i kamp mod åndelig vækkelse.

Endelige runder Leif Andersen af med et "brev til kirkeministeriets departementschef" om den trygge embedsmandskirke.

Selvfolgelig er man anfægtet og lidt utryg efter læsningen af disse essays – og det er sundt nok. Givet er det, at der i disse essays kan findes provokerende udgangspunkter for diskussioner om kirkens rolle og funktion. Men måske der samtidig hos de gode skribenter mangler en bevidsthed om, at der netop nu spørges efter kirken – og det mere end nogensinde før. Kirkens røst vil høres! Kirkens tolkning er blevet vigtig. Ifølge TV 2 sidder der hver søndag ca. 200.000 mennesker og hører præsternes udlægning af søndagens evangelium. Det er udfordringen!

Kirkens Undervisning 2/95

Temaet for det næste nummer af Kirkens Undervisning er Pinse. Bladet udkommer i midten af maj og deadline for indlæg til bladet er 20. april.

- er et tidsskrift til inspiration for alle i kirkens forskellige former for undervisning.
- praktisk hjælp til det pædagogiske arbejde i menigheden og det kirkelige børne- og ungdomsarbejde.
- undervisningsmodeller til brug for børn, unge og voksne.
- forslag til andagter og gudstjenester
- teologisk-pædagogisk information.
- anmeldelser og omtale af nye undervisningsmaterialer og litteratur med relevans til det pædagogiske arbejde i kirke og menighed.

Udgivet af EPS

Evangelisk Pædagogisk Samvirke, som er en sammenslutning af en række folkekirkelige organisationer, der er involveret i kirkens forkyndelse og undervisning.

Medlemmer af EPS

Dansk Bibelskole. Dansk Missionsråd. De samvirkende Menighedsplejer. Det danske Bibelselskab. Diakonhøjskolen. Diakonissehuset Sankt Lukas Stiftelsen. Diakonissestiftelsen. FDF/FPF. KFUK-spejderne i Danmark/De grønne pigespejdere. KFUM og KFUK i Danmark. KFUM-Spejderne i Danmark. KFUMs Idrætsforbund i Danmark. Kirkefondet. Kirketjenesten i Danmark. Menighedernes Daginstitutioner. Sammenslutningen af Indre Missions skoler. Unge Hjem. Bevægelsen i Danmark.

Redaktion

Henning Nørhøj (ansv.),
Eberhard Harbsmeier
og Mette Geil.

Sats og layout: Mariann Anderson

Omslag: Leo Scherfig og Mariann Anderson

Vignetter: Leo Scherfig

Tryk: Specialtrykkeriet Viborg

Abonnement

Årsabonnement (4 numre)

kr. 100,-. Løssalg kr. 30,-

Giro 8 05 53 51.

Henvendelse

Adresseændringer bedes meddelt Avispostkontoret. Husk ved alle henvendelser at opgive abonnements-nummeret, som står opført sammen med adressen på bladets bagside.

Religionspædagogisk Center
Frederiksberg Allé 10 A
1820 Frederiksberg C
Tlf.: 31 24 92 50 (kl. 10-16)

Religionspædagogisk Centers formål er at være til rådighed for såvel hjem, kirke og skole, hvad angår dåbsoplæring og kristendoms-undervisning.

- Udstillinger, kataloger og pædagogisk vejledning.
- Udlejning af film og bogkufferter.
- Salg af bøger og AV-materialer.

Nyhed

Nu er der udkommet en ny lille bog, der vil være velegnet som afslutningsgave til »minikonfirmanderne«.

Jörg Zink:

Den fortabte søn og andre Jesus-historier - fortalt for børn

Den fremragende fortæller, den tyske teolog, Jörg Zink, lader en lille pige, der hedder Rakel opleve en række af de centrale Jesus-historier.

Bogen, der er bearbejdet til dansk af Erik Ågård, er letlæselig for de 9-11 årige - men er også velegnet til højtlesning eller genfortælling. Bogen er på første side forsynet med en ramme, hvor barnet kan skrive sit navn.

48 sider - kr. 65,-

I boghandelen eller portofrit direkte fra forlaget

Materialecentralen

Religionspædagogisk Center

Frederiksberg Allé 10A, 1820 Frederiksberg C, Tlf. 31 24 92 50